

ABSCHNITT VI. INTERNATIONALE BEZIEHUNGEN

DOI 10.36074/logos-31.03.2023.15

ОСОБЛИВОСТІ СУЧАСНОЇ ЕКОЛОГІЧНОЇ ДИПЛОМАТІЇ У МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИНАХ

Мельник Тетяна Олександрівна
здобувач освіти факультету міжнародних відносин
Національний авіаційний університет

УКРАЇНА

У сучасну епоху індустріалізації, в контексті швидкого зростання населення, диспропорції між багатими та бідними країнами, промислової галузі, що завдає шкоди навколишньому середовищу, набирає обертів світова екологічна криза, яка з кожним роком стає все гіршою і призводить до все більш серйозних проблеми довкілля, що наразі є одним із головних питань міжнародних відносин. Ресурсно-екологічна взаємозалежність країн, відсутність узгоджених міжнародних екологічних критеріїв і стандартів, якими б керувалися всі держави світу, значні відмінності у підходах до вирішення наявних екологічних проблем – усе це уособлює глобальну дилему, яка потребує вирішення на міжнародному рівні [1].

Сам термін «екологічна дипломатія» набув поширення і глобальне використання після створення програми Організації Об'єднаних Націй з навколишнього середовища (ЮНЕП) в 1973 р. Ухвалення різних нормативно-правових актів є важливим інструментом у реалізації екологічної дипломатії. Від початку свого створення і до 1972 року світові спільноти не мали жодної компетенції у сфері навколишнього середовища. Проводились лише окремі заходи в цій сфері, існували окремі норми, що регулювали такі питання. У екологічному світовому вимірі, варто відмітити низку важливих конференцій, завдяки яким, екологічні питання отримали важливе значення для світової політичної повістки:

Міжурядова конференція з навколишнього середовища в Стокгольмі 1972 р. [3]; Конференції в Ріо-де-Жанейро 1992 р. і 2012 р. [4]; Йоганнесбурзька конференція 2002 р., [5]; Конференція ООН з питань клімату 2015 року [6].

Загалом можна стверджувати, що сьогодні все частіше спостерігається «екологізація» політики, в міжнародних документах простежується пріоритетність «зеленого» зростання економіки, а співробітництво держав та інших акторів міжнародних відносин приймає «зелений» вектор розвитку [7]. Інститут екологічної дипломатії вже набув широкого поширення в багатьох країнах, які активно борються за відновлення екосистеми планети, а екологічна дипломатія набуває особливого значення з урахуванням світових геополітичних і геоекономічних процесів.

Найбільш вдалою моделлю екологічно-чистого регіону сьогодні може слугувати Європейський Союз. Перед урядом ЄС, захист довкілля та впровадження дієвої екологічної політики наразі є одним з найважливіших завдань. На законодавчому рівні урядами країн Євросоюзу визнана

пріоритетність екологічної політики як складової суспільного розвитку. Наприклад, в 2019 році було визначено European Green Deal - Європейський зелений курс, що являє собою план перетворення Європи на перший у світі кліматично нейтральний континент. Він не є угодою, а скоріше виступає дорожньою картою заходів, спрямованих на досягнення Європою кліматичної нейтральності до 2050 року [8]. Також у травні 2020 року ЄС прийняв нову Стратегію щодо біорізноманіття на 2030 рік. У цьому документі, зокрема, відзначається, що «інвестиції в охорону природи та відновлення також будуть критично важливими для економічного відновлення Європи після кризи COVID–19» [7]. Якщо говорити про приклади реалізації екологічної політики у окремих країнах, то особливу увагу слід звернути на наступні держави: 1) Німеччина – з початку дискусій про глобальне потепління країна проголосила себе одним зі світових лідерів в боротьбі за збереження клімату. В минулому році рівень викиду парникових газів був на 42,3% нижче рівня 1990 року; 2) Австрія - з 2017 року країна виробляє понад 70% електроенергії із «чистих» джерел; 3) Данія - беззаперечний лідер у вітроенергетиці. Жодна країна, на сьогоднішній день, не може перевершити цю скандинавську державу за кількістю зареєстрованих вітроенергетичних компаній. Ще в 2015 році вітроенергетика Данії змогла виробити 42% від усієї спожитої в країні електроенергії, а в планах до 2028 року виробляти 100% енергії, що має нульовий вуглецевий слід; 4) Швеція - має найменший у світі обсяг сміття на звалищах – лише 0,7%. Це відбувається тому, що 99% побутових відходів у Швеції відсортовуються, зокрема: 50% – для генерації енергії, 35% – для переробки і ще 15% – для виробництва біопалива і добрив [8].

Досвід цих країн дуже важливий для України, та поки наша держава тільки розпочинає свою діяльність у сфері екологічної політики, але вона вже стала активним учасником активізації екологічної дипломатії. Про це свідчить її активна позиція на міжнародних заходах, присвячених протидії кліматичним змінам, та участь в Рамковій конвенції ООН про зміну клімату від 9 травня 1992 року й Паризькій угоді від 12 грудня 2015 року. Останніми роками екологічна політика стала надзвичайно важливою складовою українського вектору загалом. Крім того, боротьба зі зміною клімату є одним із головних природоохоронних напрямів в межах євроінтеграційного курсу [9]. 30 липня 2021 року уряд затвердив нову амбітну й цілком досяжну кліматичну мету — скорочення викидів парникових газів до рівня 35% у порівнянні з 1990 роком. 4 серпня цього ж року Україна подала схвалений Другий Національно визначений внесок до Паризької угоди до Секретаріату РКЗК ООН, який вона представила на 26-й Конференції, що відбулася в листопаді 2021 року в м. Глазго у Шотландія. Скорочення викидів парникових газів і розвиток енергоефективної промисловості — запорука успішного екологічного курсу України. У перспективі наша держава прагне реформувати систему екологічних фінансів і створити Український кліматичний фонд. У березні 2021 року було представлено проєкт Розпорядження КМУ «Про схвалення Стратегії екологічної безпеки та адаптації до зміни клімату до 2030 року», а 30 серпня уряд розпочав підготовку дорожньої карти заходів у сфері зміни клімату. Крім того, 1 січня 2021 року набрав чинності ЗУ «Про засади моніторингу, звітності та верифікації викидів парникових газів», який встановив нову систему контролю викидів та їх обмеження [10].

Таким чином, можна зробити висновок про те, що екологічна дипломатія стала новим перспективним напрямом міжнародної співпраці держав та недержавних організацій, основною метою якої є боротьба з екологічною кризою

на всіх напрямках і рівнях. Зараз ми є свідками активної трансформації екологічної парадигми у світі, хоча можливо на практиці цей процес є сповільненим, але усвідомлення державами необхідності змін рішуче може вказувати на позитивний вектор суспільства. Як галузь дипломатичної діяльності, екологічна дипломатія покликана не лише оперативно реагувати на зовнішні виклики, але є важливим засобом впливу та просування національних екологічних інтересів держави на міжнародній арені, дозволяє їй займати та відстоювати власні позиції у переговорному процесі з екологічної проблематики, дає змогу впливати на перебіг формування глобальної екологічної політики та стратегії сталого розвитку. Також можна з впевненістю сказати, що роль і значення екологічної дипломатії у XXI ст. в умовах загострення суперництва між державами в екологічній площині, розгортання боротьби за сфери впливу та реалізацію стратегічних еколого-економічних інтересів дедалі тільки зростатиме.

Список використаних джерел:

- [1] Федунь О. Екологізація міжнародних відносин у контексті сталого розвитку. *Вісник Львівського університету. Серія міжнародні відносини.* № 30.
- [2] Бохан А. Міжнародна екологічна дипломатія: політика розвитку і партнерства. *Інвестиції: практика та досвід.* № 12. URL: http://www.investplan.com.ua/pdf/12_2017/4.pdf (дата звернення: 05.02.2023).
- [3] Декларація конференції Організації Об'єднаних Націй з проблем навколишнього середовища (1972, червень 16). Верховна Рада України. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/995_454
- [4] Ріо-де-Жанейрська декларація по навколишньому середовищу і розвитку (1992, червень 14). URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_455. (дата звернення: 05.02.2023).
- [5] Йоганензурська декларація зі стійкого розвитку (2002, вересень 4). URL: http://www.un.org/ru/documents/decl_conv/declarations/pdf/decl_wssd.pdf. (дата звернення: 05.02.2023).
- [6] Паризька кліматична угода. URL: <https://greendeal.org.ua/paryzka-klimatychna-ugoda/> (дата звернення: 06.02.2023).
- [7] Європейська інтеграція: історія та сучасність. *Європейські історичні студії.* 2021. № 18.
- [8] Екологічна політика країн Євросоюзу: становлення та досягнення. *ЕкоПолітика.* URL: <https://ecopolitic.com.ua/ua/news/ekologichna-politika-krain-ievrosojuzu-stanovlennya-ta-dosyagnennya/> (дата звернення: 06.02.2023).
- [9] Європейський зелений курс для України : екотрансформація, а не екоампутація! – Екологія Право Людина. *Екологія Право Людина.* URL: <http://epl.org.ua/announces/yevropejskyj-zelenyj-kurs-dlya-ukrayiny-ekotransformatsiya-a-ne-ekoamputatsiya/> (дата звернення: 07.02.2023).
- [10] Екологічна політика України в роки незалежності: досягнення та перспективи. *Урядовий Кур'єр.* URL: <https://ukurier.gov.ua/uk/articles/ekologichna-politika-ukrayini-v-roki-nezalezhnosti/> (дата звернення: 05.02.2023).